

Bad Reinerz-מקום מרפא לחולי לב. בימים ההם לא ידעו כיצד לטפל בחולה לב. לא הכירו עוד ניתוח מעקפים או ניתוחי השתלה. הטיפול היה פילוסופי. לא שהיה אכפת לי - לא היה חסר לי שום דבר בלאו הכי. כמקובל הופניתי לרופא מקומי, מומחה למחלות לב, כדי לקבוע את צורת הטיפול. נבדקתי שוב - איני זוכר מה נמצא ואם ניתן טיפול כלשהו. אני מניח שלא. אמנם רופא צריך להתפרנס במקומות המרפא ולכן כל חולה מתקבל, אבל להבדיל מאמריקה של היום - לא רשמו תרופות ללא צורך. את הרופא לא שכחתי. שמו היה ד"ר הנס קון (ו' שורוק), יהודי, אך מעבר למגע הרפואי התקשר אלינו במקצת, והפגיש אותנו עם עוד יהודים, כולם ציונים מושבעים. ד"ר הנס קון היה ציוני שרוף - זו פעם ראשונה שנפגשתי עם כזה - ומעבר לכך, זאת למדתי רק מאוחר יותר, הוא נמנה עם הרוויזיוניסטים הקיצוניים. בשנות ה-40 וגם לאחר קום המדינה, הוזכר שמו בעיתונות, עם הפוליטיקאים הימניים, ונדמה לי שהיה לו קשר גם לפילוג שחל בתנועה הרוויזיוניסטית בימים ההם. (מספר שנים היה קיים פלג רוויזיוניסטי על יד חרות, כשאלדד שייב היה מנציגו הבולטים). בריינרץ שבגרמניה ב-1934 לאומניות מיליטנטית מסוג זה הייתה דבר חדש לחלוטין עבורי, וכך גם דתיותו המופגנת: למעשה היה יהודי מתבולל לחלוטין, ודתיותו לא הייתה אלא ביטוי להשקפת עולם פוליטית (המצויה אצל אנשי חירות גם היום). כעבור שנה בילינו שוב מספר שבועות בריינרץ, בחודש אוקטובר, והוזמנו על ידו ואישתו לקחת חלק בהקמת סוכה, עם כל הכרוך בזה. אבל חשוב מזה - דרכו פגשתי בפעם הראשונה איש תנועה שהשתייך לתנועת הנוער הגרמני היהודי, שמצאה את דרכה במסגרת "השומר הצעיר" ויסדה את קבוץ 'הזורע'. כל אלה היו ארץ חדשה בעבורי. לא הבנתי את כל הקשרים בין הזיקה להגשמה לבין השקפות מרטין בובר וסיסמת תנועת הנוער שלהם: "היום קצר, המלאכה מרובה, הפועלים עצלים ובעל הבית דוחק" (פרקי אבות). גם לא הבנתי, מה זאת תנועת נוער...

אבל החלטות אינן תמיד פרי שיקולים רציונאליים, לרוב הן נקבעות בגלל אילוצים חיצוניים. את דרכי לתנועה ולהכשרה עשיתי כמרבית צעירי יהדות גרמניה, לא מתוך הכרה עמוקה אידיאולוגית, אלא משום שלא ראיתי לפני דרך אחרת. ללא משלוח יד, ללא השכלה וללא יכולת להתוות עתיד - מה נותר? ביחד עם זה - המצב החיצוני התעה רבים, במיוחד את דור המבוגרים, כאילו היהודים הגיעו לכעין *modus vivendi* עם הנאצים. אחרי אירועי כיבוש השלטון חלה איזו רגיעה ביחס ליהודים. התעמולה הבוטה נפסקה והעסקים חזרו ל"נורמל", ואפילו הורגשה עליה בהיקף הקניות. בידי האנשים היה יותר כסף ולא נמנע מהם לקנות אצל היהודים. אמנם לא חזרנו לשפע של 1928, אך עם החימוש מחדש נעלמו המובטלים הצעירים מהרחוב ומצאו עצמם במדים. בכיסם היו רק פרוטות, אבל כבר לא רעבו ללחם. בערבי חג ושבתות החנות שוב הייתה מלאה. הלכנו על קרח זק. בתחילת 1935 ניסה אבי למכור את החנות, לפחות הכניס מודעה מתאימה לעיתון. לא הייתה תגובה - לעסקים בגודל בינוני לא היה ביקוש, אלא רק לגדולים - בעד פרוטות. גם באפשרויות הגירה לא היה עניין רב. בארץ ישראל פרצו מהומות 1936, ומי יעז לחשוב על עליה. ארה"ב לא הגדילה את ה-Quota למהגרים ודרום אמריקה נחשבה כמפוקפקת. עד 1938, עת הונחתה המכה השנייה על היהודים, רק הצעירים הרהרו בהגירה.

ד"ר שפירו, רופא מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית בברלין, לא היה מסוגל לקחת על מצפונו ועל אחריותו את אשורי להכשרה. נורא מצטער, הלב, הלב! מה לעשות? מחפשים מוצא: ב-1936 היה תור המבקשים להיכנס להכשרה יותר גדול ממספר המקומות המתאימים שהיו בידי מרכז החלוצי. למה בכלל הכשרה? אחרי גל העלייה מפולין ב-1925, ותחת לחץ הערבים ומאורעות 1929, קבעו האנגלים מכסות עליה שנתיות לעולים חסרי אמצעים ("פועלים") ולבעלי הון של אלף לירות שטרלינג ("קפיטליסטים") - הסרטיפיקאט המפורסם. בעוד שלבעלי הון בדרך כלל לא הייתה בעיה לקבל סרטיפיקאט, המכסות לפועלים לא הספיקו אף פעם, ובעיקר לאחר שמכסות אלו קוצצו עוד בפרוץ המאורעות של 1936. הלחץ לעליה בא קודם כל ממיזרח אירופה - מפולין, בה מצבם הכלכלי והחברתי של היהודים הגיע למשבר, שנים לפני פלישת הנאצים. גם בליטא צמחו מרכזי הכשרה גדולים שלחצו על עליה מיידית. זה כמובן השפיע גם על התנועה בגרמניה וההכשרה הגרמנית. בגרמניה, שאחרי 1933, היה צורך בבנייה מהיסוד של תנועה חלוצית רעיונית, שבמרכזה עמדו הסבה מקצועית והכשרה מקצועית מתאימה לארץ ישראל, תנועה, שעקב הנסיבות צמחה מהר יותר מאשר התשתית שצריך היה ליצור עבורה. גם כאן היה צורך לנצל את תקופת ההמתנה